

Piispainkokouksen päätös muun kirkon jäsenen osallistumisesta ehtoolliseen

Asian tausta

Monikulttuuristumisen, ekumeenisten avioliittojen sekä kirkkojen välisten suhteiden kehittymisen myötä messuissa käy yhä useammin muiden kirkkojen jäseniä. Tämän johdosta Porvoon hiippakunnan tuomiokapituli päätti 14.1.2015 esittää piispainkokoukselle, että tämä käsittelee lisääntyntä tarvetta ehtoollisvieraanvaraisuuteen.

Asian valmistelemiseksi piispainkokous asetti 8.9.2015 työryhmän, johon nimettiin piispa Kaarlo Kalliala, piispa Matti Repo, asessori Riitta Särkiö ja piispainkokouksen pääsihteeri Jyri Komulainen. Työryhmän maaliskuussa 2016 valmistuneessa selvityksessä esitettiin, että ehtoollisvieraanvaraisuus voisi olla yksittäisissä tapauksissa mahdollista, sikäli kun toisen kirkon jäsen yhtyy kirkkomme jumalanpalveluksessa uskontunnustukseen ja ehtoollisrukoukseen, jonka päätteeksi lausuttu aamen liittää vierailijan luterilaisen kirkon hengelliseen yhteyteen.

Piispainkokous päätti selvityksen perusteella esittää itselleen oikeutta antaa asiasta ohjeita ja lähetti siksi 13.10.2016 kirkolliskokoukselle esityksensä (2/2016) ”Muiden kristillisten kirkkojen jäsenten ehtoolliseen osallistumista koskevan säännöksen lisääminen kirkkojärjestyksen 2 lukuun”.

Perustevaliokunnan mietinnön (1/2016) perusteella kirkolliskokous päätti 11.11.2016 muuttaa kirkkojärjestyksen 2 luvun 11 § siten, että siihen lisättiin 3 momentti: ”Piispainkokous määrää, millä edellytyksillä muun kristillisen kirkon kastettu jäsen voi yksittäistapauksessa osallistua ehtoolliseen”. Muutos tuli voimaan 1.1.2017.

Yleisperustelut

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on viime vuosikymmeninä käynyt kirkkojen välisiä oppineuvotteluja, joissa pyritään keskinäiseen lähentymiseen. Tavoitteena olevaa kirkkojen välistä yhteyttä kutsutaan toisinaan ”alttarin ja saarnatuolin yhteydeksi”. Viittaus alttariin kertoo, miten ykseyden ymmärretään ilmenevän nimenomaan kokoontumisessa yhteiseen ehtoollispöytään.

Saavutetusta kirkollisesta yhteydestä seuraa useimmiten myös muita oikeuksia, mihin viittaa kirkkojärjestyksen 1 luvun 4 §:n 2 momentti: ”Muun kristillisen kirkon tai uskonnollisen yhdyskunnan jäsenellä on oikeus päästä osalliseksi kirkon pyhistä toimituksista ja seurakunnan muusta toiminnasta, toimia kummina sekä saarnata jumalanpalveluksessa ja avustaa ehtoollisen jakamisessa samoin perustein kuin kirkon jäsenellä, jos kirkolliskokous on hyväksynyt tuon kirkon tai uskonnollisen yhdyskunnan kanssa asiasta tehdyn sopimuksen.”

Ekumeenisten sopimusten laatiminen on kuitenkin työläs ja hidas prosessi, eikä sitä kautta voida tosiasiallisesti solmia ehtoollisyhteyden synnyttäviä sopimuksia joka ikisen kirkon kanssa jo kristillisten kirkkojen lukumäärä huomioiden. Siksi monissa kirkoissa (esim. pohjoismaiset luterilaiset kirkot ja anglikaaninen kirkkoyhteisö) harjoitetaan ns. ”ehtoollisvieraanvaraisuuden” käytäntöä, jolla tarkoitetaan muiden kirkkojen yksittäisten jäsenten mahdollisuutta osallistua ehtoolliseen. Käytäntö nähdään teologisesti ennakoivana merkinä Jumalan valtakunnan eskatologisesta ateriayhteydestä tilanteessa, jossa kirkkojen välinen näkyvä yhteys ei ole vielä toteutunut. Samantapainen mahdollisuus osallistua on myös katolisessa kirkossa, jossa piispa voi sallia luterilaisen osallistuvan ehtoolliseen pastoraalisista syistä ja määrätyn ehdoin.

Kirkkojärjestyksen 2 luvun 11 §:n 3 momentin perusteella piispainkokous voi määrätä, millä edellytyksillä muun kristillisen kirkon kastettu jäsen voi yksittäistapauksessa osallistua ehtoolliseen omassa kirkossamme. Piispainkokouksen määräys rajautuu koskemaan niiden kristillisten kirkkojen jäseniä, joiden kanssa kirkollamme ei ole erillistä sopimusta kirkkojen välisestä yhteydestä.

Oikeus osallistua ehtoolliseen on automaattinen sellaisten kirkkojen jäsenillä, joiden kanssa kirkolliskokous on solminut kirkkojärjestyksen 1 luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun sopimuksen. Tällaiset kirkot on lueteltu piispainkokouksen päätöksissä koskien muiden kristillisten kirkkojen pappien edellytyksistä suorittaa kirkollisia toimituksia (10.9.2002/KS 86; 14.2.2012/KS 111). Niihin kuuluvat 1) Luterilaisen maailmanliiton jäsenkirkot, 2) Porvoon kirkkoyhteisön jäsenkirkot, 3) Evangelische Kirche in Deutschland (EKD) -kirkkoyhteisön jäsenkirkot, 4) Skotlannin kirkko (Church of Scotland) ja 5) Suomen metodistikirkko ja Finlands svenska metodistkyrka -kirkko. Lisäksi piispainkokouksen 12.2.2002 hyväksymät *Lasten ja rippikoululaisten ehtoollisella käyntiä koskevat ohjeet* määrittelevät, että ”ehtoolliselle voi myös osallistua muun evankelis-luterilaisen kirkon jäsen”.

Piispainkokouksen säädös antaa mahdollisuuden toteuttaa yksilöiden kohdalla ehtoollisvieraanvaraisuutta, joka on eri asia kuin kirkkojen välinen ehtoollisyhteys. Säädöksen mukaiset yksittäistapaukset nousevat pastoraalisesta tarpeesta. Ehtoollisvieraanvaraisuus ei näin ollen ole tarkoitettu välineeksi, jonka myötä henkilö liittyisi pysyvästi luterilaisen kirkon sakramentaaliseen yhteyteen ilman kirkon jäsenyyttä. Jos luterilainen messu muodostuu pysyväksi ja pääasialliseksi ehtoollisella käymisen paikaksi, on suotavaa, että tämä johtaa ajan myötä luterilaisen kirkon jäsenyyteen.

Yksityiskohtaiset perustelut

1 § rajaa ehtoolliselle osallistumisen kristillisten kirkkojen jäseniin, jotka on kastettu Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja joilla on omassa kirkossaan oikeus osallistua ehtoolliseen.

Kristillisen kirkon kriteerinä pidetään ekumeenisessa liikkeessä omaksutun määritelmän mukaisesti sellaisia yhteisöjä, jotka tunnustavat Herran Jeesuksen Jumalaksi ja Vapahtajaksi Raamatun mukaan ja jotka sen vuoksi pyrkivät yhdessä täyttämään yhteistä kutsumustaan yhden Jumalan, Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen kunniaksi.

Ilmaisu ”yksittäistapauksessa” on käsitelty *Perustevaliokunnan mietinnössä 1/2016 piispainkokouksen esityksestä 2/2016*, jonka mukaan ilmaisu määrittelee osallistumisen perustuvan pastoraaliseen harkintaan ja olevan tapauskohtaista.

Kyse ei ole lukumäärän perusteella arvioitavasta osallistumisesta: osallistuminen voi olla toistuvaa esimerkiksi ekumeenisessa avioliitossa tai sellaisten maahanmuuttajien kohdalla, joiden omaa kirkkoa ei toimi kohtuullisella etäisyydellä. Lisäksi perustevaliokunnan mukaan yksittäistapauksiin voidaan sisällyttää myös sellaiset kirkkomme jumalanpalvelukset, joiden toteuttamiseen osallistuu ekumeenisia vieraita.

”Omassa kirkossaan oikeus ehtoolliseen” viittaa muiden perusteiden ohessa siihen, että joillakin kirkoilla on – toisin kuin Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla nykyään – kirkkokuriin liittyvänä toimena ehtoolliselta pidättäminen. Käytännössä ehtoollisen jakajien on hyvin vaikea tietää, jos joltakin on eväty ehtoollisoikeus omassa kirkossaan. Ilmaisua rajaa silti periaatteessa pois sellaisen mahdollisuuden, että ehtoollisyhteydestä muussa kirkossa erotettu kiertäisi kirkkokurillisen toimenpiteen siirtymällä ehtoollisvieraaksi luterilaiseen kirkkoon. Mikäli 2 §:n mukainen keskustelu käydään tai messun yhteydessä muuten informoidaan mahdollisuudesta osallistua ehtoolliseen, tällöin voidaan kiinnittää erityistä huomiota henkilön oikeuteen osallistua ehtoolliseen omassa kirkossa.

Ilmaisun ”hyväksyy luterilaisen käsityksen ehtoollisesta Kristuksen todellisen läsnäolon ja syntien anteeksiantamisen ateriana” taustalla on piispainkokouksen asettaman työryhmän selvitys (22.3.2016), joka toteaa ehtoolliseen osallistumisen minimiedellytyksistä seuraavasti (s. 7): ”Näin arvioituna toiseen kirkkoon kuuluvan kristityn osallistumisen minimikriteerinä voi pitää sitä, että hän pystyy yhtymään kirkkomme liturgiaan – erityisesti ehtoollisosiota edeltävään uskontunnustukseen ja ehtoollisliturgiaan, jossa Jumalanpalveluksen kirjan mukaiset ehtoollisrukoukset päättyvät yhteiseen ’aameneen’.”

Tämä merkitsee, että ulkoisten edellytysten lisäksi (esim. kaste, muun kirkon jäsenyys, oikeus ehtoolliseen omassa kirkossa) ehtoolliselle osallistuvalla edellytetään sisäistä valmiutta rukoilla luterilaisen seurakunnan yhteydessä ja osallistua messuun, jonka ehtoollisteologia seuraa luterilaista oppia reaaliapresensististä – eli näin käytännössä tunnustaa oikeaksi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ehtoollinen. Tämän keskeisinä piirteinä ovat usko Kristuksen todelliseen läsnäoloon leivässä ja viinissä sekä ehtoollisen armonvälinelunne (Augsburgin tunnustus, 10. ja 13. artikla).

Keskeisenä teologisena kriteerinä voidaan pitää myös ehtoollisliturgiaan liittyvää ekumeenista traditiota, jota kirkkomme jumalanpalveluselämässä seurataan. Messussa on monia ekumeenisia elementtejä, jotka yhdistävät messuun osallistujat jakamattoman kristikunnan perintöön riippumatta heidän taustastaan: ehtoollisosiota ennen lausutaan uskontunnustus, ja eukaristisen rukouksen jälkeen rukoillaan Isä meidän -rukous.

On suositeltavaa, että seurakunnassa ja myös messun yhteydessä annetaan ehtoolliseen liittyvää opetusta. Näin perustevaliokunnan lausunto: ”Tarve [antaa ehtoollista koskevaa opetusta] on ilmeinen varsinkin silloin, kun ennakoitujen ehtoolliselle osallistujien joukossa on ihmisiä, jotka eivät tiedä, mistä luterilaisessa ehtoollisessa on kyse ja mihin he ovat osallistumassa. Tämä on tärkeää myös tällaisten henkilöiden perusoikeuksien toteutumisen kannalta.” Tämä voi tapahtua esimerkiksi jumalanpalveluksen johdantopuheessa, saarnassa, painetussa ohjelmavihkosessa tai kirkossa pysyvästi saatavilla olevassa informaatiolehtisessä.

2 § määrää papin huolehtimaan keskustelussa tai muulla tavalla siitä, että ehtoolliselle aikova ymmärtää, mitä ehtoollinen on ja mitä siihen osallistuminen merkitsee.

Koska kirkkolain 5 luvun 1 §:n 1 momentin perusteella pappisviran erityisiin tehtäviin kuuluu sakramenttien jakaminen, ehtoolliselle osallistumista koskeva ohjaus kuuluu luontevasti papin tehtäviin. Viime kädessä vastuu ehtoollisen sakramentin oikeasta hoitamisesta ja siksi myös ehtoollista koskevasta ohjauksesta kuuluu kirkkojärjestyksen 6 luvun 13 §:n 1 momentin perusteella kirkkoherralle.

Papin tulee mahdollisuuksien mukaan keskustella ehtoolliselle aikovien kanssa, mitä ehtoollinen on ja mitä siihen osallistuminen merkitsee. Tällöin tulee ottaa huomioon myös se, mitä toisen kirkon jäsenen oma kirkko opettaa osallistumisesta luterilaisen kirkon ehtoolliseen. Kaikkien kirkkojen kohdalla ei kuitenkaan ole – ainakaan tiedossa olevaa – linjausta osallistumisesta luterilaiseen ehtoolliseen.

Piispainkokouksen työryhmän selvitykseen ”Selvitys muiden kirkkojen jäsenten mahdollisuuksista osallistua ehtoolliseen sekä saarnata Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa” sisältyy liitteenä arvio ehtoollisvieraanvaraisuuden käytännön ekumeenisista vaikutuksista. Sen perusteella teologiassaan vahvasti sakramentaaliset kirkot (ortodoksinen, katolinen) suhtautuvat kielteisemmin oman kirkkonsa jäsenen osallistumiseen luterilaiseen ehtoolliseen, kun taas vapaan kristillisyyden piirissä suhtautuminen on pääsääntöisesti myönteistä.

3 § määrää voimaantulosta.

Päätös

Piispainkokouksen päätös muun kirkon jäsenen osallistumisesta ehtoolliseen

Piispainkokous on kirkkolain (1054/1993) 21 luvun 2 §:n 5 kohdan b alakohdan, sellaisena kuin se on laissa 1602/2015, ja kirkkojärjestyksen (1055/1993) 2 luvun 11 §:n 3 momentin, sellaisena kuin se on kirkolliskokouksen päätöksessä 1044/2016, nojalla päättänyt määrätä seuraavaa:

1§

Muun kuin kirkkojärjestyksen 1 luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun kristillisen kirkon kastettu jäsen voi osallistua yksittäistapauksessa ehtoolliseen, jos hänellä on omassa kirkossaan oikeus ehtoolliseen ja hän hyväksyy luterilaisen käsityksen ehtoollisesta Kristuksen todellisen läsnäolon ja syntien anteeksiantamisen ateriiana.

2§

Papin tulee keskustelussa tai muulla tavalla huolehtia siitä, että ehtoolliselle aikova ymmärtää, mitä ehtoollinen on ja mitä siihen osallistuminen merkitsee.

3§

Tämä päätös tulee voimaan 1 päivänä marraskuuta 2017.